

O čem odločamo?

25. marca bomo državljanke in državljani na referendumu o družinskem zakoniku odločali. O čem bomo odločali, se javnost še ne strinja popolnoma. Nasprotniki menijo, da bomo odločali o tem, ali je družina še vedno pomembna vrednota našega časa, zagovorniki pa, da bomo odločali o osnovnih človekovih in otrokovih pravicah. Prvi menijo, da je družina ključna celica družbe in da se moramo boriti za njen tradicionalni pomen. Drugi so prav tako prepričani, da je družina ključni sestavni del družbe, a da se moramo boriti za priznanje različnosti njenih oblik. Ker se potemtakem vsi borimo za družino, je smešno, če *družinski* zakonik ne bi bil sprejet.

Zakaj? Ker kompromisni predlog upošteva obe strani. Zakonik ne pomeni razvrednotenja družine, materinstva in očetovstva, saj te institute utrjuje, hkrati pa priznava še vse druge oblike družin. Tudi istospolne. Čeprav bi bilo to popolnoma legitimno, družinski zakonik kot kompromisni predlog ne predvideva posvojitve otroka s strani homoseksualnih parov. Partnerji v istospolnih zvezah lahko posvojijo le partnerjevega otroka, ne pa otroka, ki ni biološki otrok vsaj enega od partnerjev.

Zakonik pa prvič prinaša dodatno zavezo države, da omogoča ljudem pripravo na partnersko in družinsko življenje ter jim nudi pomoč v primeru težav.

Kot pravi predsednik republike Danilo Türk: » *Družinski zakonik je dober zakon, saj ščiti tradicionalno družino in njeno pomembno družbeno vlogo ter utrjuje pomen očetovstva in materinstva, hkrati pa je družinski zakonik odprt tudi za ljudi, ki živijo v drugačnih skupnostih in v njih skrbijo za otroke. Ti otroci živijo v Sloveniji, vendar danes niso enako zaščiteni kot v tradicionalnih družinah. Interes otrok mora biti naše prvo merilo in naša prva zahteva.* «

»Sveta družina«

Kako to, da se kljub temu, da je zakonik kompromis in upošteva želje obeh strani, nasprotniki njegovemu sprejetju še vedno goreče upirajo? Pravijo, da bo tradicionalna družina z zakonikom razvrednotena. Pa bo res? Poglejmo. Ko nasprotniki družinskega zakonika izražajo strah pred propadom tradicionalne nuklearne družine (poročena moški in ženska ter njuni biološki otroci), jih lahko razumemo le pod pogojem, da sprejmemo njihovo predpostavko, da je nuklearna oblika družine sveta. Da spada na področje esence, univerzalne forme in objektivne resnice. Tako pa je že po sami definiciji večna, nespremenljiva in resnična. Takim formam lahko danes rečemo tudi arhetipi. To so pojavi, ki jih ljudje izvzamemo iz zgodovinskega časa in jim damo status nekakšne objektivne resnice. Na drugi strani najdemo pojave, ki so enkratni, zgodovinski, torej posvetni. Na področje profanega spadajo vse druge oblike družine (enostarševska, večgeneracijska, istospolna, »mačehovska«). Gre za dualizem svetega in profanega, pri čemer sveto razumemo kot vedno resnično obstoječe, profano pa zaradi zgodovinskih dogodkov kot minljivo in spreminjajoče. Živimo v času in okolju, ki na dualizem svetega in profanega gleda hierarhično. To pomeni, da sveto, zato ker je večno, dobi status večvrednosti, profano pa, zato ker je enkratno, status manjvrednosti. Takšno stališče do družinske problematike nam pomaga razumeti, zakaj mora tradicionalna družina nujno ostati v polju svetega – ker sveto zanjo pomeni edino resničnost. Uvrstitev nuklearne družine v eno izmed zgodovinskih in posvetnih oblik družin pomeni, da ji odvzamemo status resničnega obstoja v večnosti in postane naključni družbeni pojav v določenem časovnem in kulturnem obdobju. Vendar s tem tradicionalna družina ne propade niti se ne razvrednoti. Vsak posameznik jo lahko živi in jo celo postavlja za svoj najvišji ideal oz. vrednoto. Kadar zakon vključuje pluralnost, takrat zagotovi obstoj vrednot in idealov za vse in nihče ni prikrajšan.

Je družina res naravna?

Ob pogledu na medijsko razpravo o družini v predreferendumskega času je jasno, kako so se pomeni znotraj pojmovanja družine porazdelili v tipično dualistično klasifikacijo. Zagovorniki tradicionalne družine argumentirajo njen obstoj z večnostjo, tako slišimo: *»Od nekdanje je bila družina sestavljena iz očeta, matere in otrok.«*

Zagovorniki pluralnosti in različnih oblik družin pa na status večnega sploh ne pristajajo, ampak družbene pojave razumejo skozi čas in zgodovinske spremembe. Slišimo jih : *»Percepcija družine se skozi čas spreminja. Čas je, da spremembe, ki so že tukaj, zakonsko priznamo.«*

Obe strani imata drugačen pogled tudi na realnost. Za nasprotnike zakonika je resnična tradicionalna družina, za zagovornike pa dejstva, ki jih kaže družbena realnost. In družbeno dejstvo, ki ga ne moremo spregledati, je, da se je percepcija družine skozi čas spreminjala. Da ljudje danes po svetu živijo v raznoraznih oblikah skupnosti, ki jim rečejo družina. Ni res, da je nuklearna tradicionalna družina ideal že od nekdanje. Ni res, da je že jamski človek to obliko vzel kot ideal. In res je, da je vlogo Jezusovega očeta opravljal Jožef, njegov socialni, ne biološki starš.

Linda Nicholson
v svojem delu

Feminism and Families

meni, da naravna družina ni tako tradicionalna, kot pravijo. Njene osnovne funkcije izhajajo iz transformacij socialnih sprememb, ki so se zgodile v zahodni Evropi in severni Ameriki v osemnajstem in devetnajstem stoletju. Koncept tradicionalne družine tako ne poseduje samo zgrešenega univerzalizma, ampak tudi zgodovinski determinizem. Polje govora o naravi se lahko sprevrže v nevarno ideologijo, ki omogoča diskriminacijo. Najprej nekaj označimo za naravno in temu damo status resnice. Nasproti naravnega se vzpostavi nenaravno, ki zaradi tega pač ne more imeti istega statusa in posledično vseh pravic. Enako se danes dogaja v razumevanju družine, kjer lahko slišimo, da obstajajo *»prave in napačne«*.

Napaka, ki se zgodi v razumevanju, je torej ta, da se družbena, zgodovinska in sprejemljiva oblika – družina – prenese v polje naravoslovja in objektivnosti. Ali kot se je o tej problematiki izrazila antropologinja dr. Karmen Šterk: *»Družina ima z naravo skupno le to, da gre tja včasih na sprehod.«*

Tudi če sprejmemo opisano predpostavko o naravnem, ugotovimo, da narava lahko proizvede le tisto, kar je naravno. Potemtakem je tudi raznolikost družin kot dano dejstvo naravna.

Meja moje svobode je svoboda drugega

Kot družboslovka in humanistka ne morem pristati na življenje po arhetipih. Verjamem v ideale, vendar le v tiste, ki si jih postavljamo sami. Tudi zame je heteroseksualna skupnost osebni ideal, vendar ne tisti *»od Boga dan«*, ampak tisti, ki ga čutim in vzamem za svojega. Vendar morajo obstajati ljudje, ki se strinjajo z mojo pozicijo, tisti, ki me ne stigmatizirajo zaradi nje, ljudje, ki mi ne jemljejo osnovnih človekovih pravic. In če želim, da mi drugi omogočijo to svobodo, moram nujno tudi sama omogočiti svobodo drugim. Z drugimi besedami: če omogočim svobodo življenjskega sloga drugemu, s to gesto omogočim svobodo tudi sebi. Zakaj? Ker sem za nekoga drugega vedno jaz *»drugi«*. Ali če vse to prevedemo v vsem znan, a premalo upoštevan nauk : *»Ne stori drugemu tega, česar nočeš, da bi drugi storili tebi.«*

Zlato pravilo je ključ do strpne družbe. Do družbe, kjer bomo vsi lahko živeli tako, kot želimo, ne da bi nas bilo strah ali pa bi bili diskriminirani. In to ne velja le za oblike družine, ampak tudi za versko in narodnostno pripadnost. Diskriminacija kristjana, geja ali Bosanca samo zato, ker se razlikuje od nekoga *»drugega«*, je odraz neupoštevanja omenjenega nauka.

Le čevlje sodi naj kopitar

Pred kratkim sem v oddaji po televiziji slišala mnenje dveh verskih voditeljev, islamskega in budističnega. Oba sta poudarila, da je vero legitimno posredovati le, če verski voditelji ravnajo v skladu z vrednotami, ki jih pričakujejo od vernikov. S tem se strinjam. Ko razmišljamo o načinu družinskega življenja, ki mu rečemo tradicionalna družina, ugotovimo ne samo, da nam idejo, v kakšni skupnosti bi morali živeti, posredujejo tisti, ki ne prakticirajo družinskega, zakonskega in heteroseksualnega življenja, ampak tudi to, da se v svoji naravi predstavljajo kot povsem aseksualni. Je ta zgled legitimen?

Tehtnica se premakne

Kakorkoli obračamo argumente za ali proti, lahko razumemo tako zagovornike kot nasprotnike. Kako? Vsi imajo pravico zagovarjati svoje vrednote in živeti po njih. Pomembno je vedeti, da je vsak diskurz sprejemljiv in možen in da ni objektivnega sodnika, ki bi sodil o pravi poti. Vendar vse le ni tako relativno. Pri vsem tem je seveda dobro razmisliti, katero pot bomo ubrali. Dober razmislek zame pomeni izmenjavo argumentov na temeljih konstruktivne razprave, nikakor pa ne zagovarjanje populizmov na podlagi učinka propagande, kot je: *»Če bo propadla družina, bo propadla celotna družba, in tega si Slovenci ne smemo dovoliti.«*

Tisto, kar v mojih očeh tehtnico premakne na stran zagovornikov družinskega zakonika, je predvsem predpostavka, na kateri temelji njihovo razumevanje sveta. Naj pojasnim. Nasprotniki zakonika poskušajo vsem ljudem, ne glede na veroizpoved, politično prepričanje, spol in spolno usmerjenost, zanimanja ter socialne okoliščine, vsiliti eden in edini možni način življenja, to je življenje v tradicionalni družini. S tem avtomatsko diskriminirajo polovico slovenskih državljanov, ki so si življenje uredili v drugačnih skupnostih. Več kot polovica parov v Sloveniji namreč ni poročena. Pozicija nasprotnikov zakonika je torej izključujoča in temelji na predpostavki, da je lahko le ena oblika družine prava. Po drugi strani pa zagovorniki družinskega zakonika razmišljajo tako: družbena realnost dokazuje pluralnost oblik družin. Če sprejmemo vse oblike kot obstoječe, tudi t. i. tradicionalno družino, delujemo na način vključevanja in razumevanja. Ta možnost pa temelji na predpostavki, da so vse obstoječe družbene oblike družine prave.

ZA!

Po mnenju Varuhinje človekovih pravic Zdenke Čebašek Travnik je naloga države poskrbeti, da otroci iz istospolnih družin niso diskriminirani oziroma da imajo iste pravice kot otroci iz drugih družin (zdravstveno zavarovanje, nego v primeru bolezni, preživnine, dedovanje po

Prispeval Nina Meh

Ponedeljek, 12 Marec 2012 14:38

nebiološkem staršu itd.). Družinski zakonik to zagotavlja. Čeprav gre pri konkretnem predlogu družinskega zakonika za kompromisno rešitev, prinaša korak naprej v razumevanju človeka in njegove umeščenosti v družbo, predvsem pa zmanjšuje predsodke. Razume, da sama forma družine – spolna zastopanost – nikakor ni zagotovilo za dobro okolje otroka. Predvsem se je treba zavedati, da če zares želimo otrokom dobro, nimamo več časa čakati s sprejetjem zakonika. Otroci istospolnih parov so že tukaj. Želijo si, da bi lahko oba starša prišla ponje v vrtec. Radi bi, da bi jih lahko oba starša spremljala k zdravniku. Ti otroci so tukaj, in če ne poskrbimo za njihove pravice, potem smo preprosto ignorantska družba, ki se je ujela v past zastarelih predsodkov. Ta družba je nekoč gledala na »pankrte« enako, kot danes gleda na otroke istospolnih parov. Pa smo se počasi spremenili v pozitivno smer. Če nam je uspelo razbiti ta predsodek, nam bo uspelo še naslednjega. Referenduma Za družinski zakonik se bom udeležila in obkrožila ZA, ker bom s tem omogočila sebi in drugim življenje v razumevajoči družbi, kjer velja, da različnost bogati.